

L'estandardització del noruec modern: origen, desenvolupaments i perspectives de futur

ERNST HÅKON JAHR
Universitat d'Agder, Kristiansand

Conferència llegida davant la Secció Filològica de l'IEC el 18 de gener de 2008

MARC HISTÒRIC

A l'edat mitjana, Noruega tenia un llenguatge escrit molt desenvolupat, l'antic nòrdic, però amb el declivi del regne noruec als segles XIV i XV la llengua va ser desestandarditzada. Durant el llarg període d'unió danonoruega (1380-1814), el danès va ser l'única llengua escrita a Noruega, tot i que el danès i el noruec no difereixen gaire l'un de l'altre: de fet, el noruec, el danès i el suec formen un continu escandinau en què pràcticament tots els dialectes són intel·ligibles mútuament.

El 1814, Noruega es va separar de Dinamarca i els noruecs van formar un Estat independent propi, tot i que van continuar compartint monarquia i política estrangera amb Suècia fins a l'any 1905. Els noruecs havien aconseguit la Constitució i el Parlament, així com una universitat pròpia (fundada el 1811); havien començat a considerar-se una nació nòrdica a part. Tot i això, la conjuntura lingüística els suposava un problema greu: el danès, la llengua d'escriptura de l'antiga unió, era d'ús general. Malgrat l'autogovern democràtic i les institucions nacionals, no hi havia una base lingüística autèntica per a la consciència nacional noruega, ja que, com a conseqüència de les millores educatives introduïdes a l'escola elemental, els noruecs havien après a escriure danès fins i tot millor que abans del 1814; aquesta situació feia que molts noruecs consideressin indigne d'una nació independent el fet de tenir un estàndard estranger (és a dir, el danès).

SELECCIÓ DE LA NORMA

La situació sociolingüística cap al 1814 mostrava dos camins possibles per a desenvolupar un estàndard nacional: el primer tenia a veure amb l'elit social,

les classes altes, i n'excloïa les més baixes; la segona només afectava la llengua de les classes baixes i descartava la varietat parlada per l'elit. El lingüista i director d'escola secundària Knud Knudsen (1812-1895) donava suport a la primera opció, que, segons ell, constituïa l'únic acostament realista; la segona solució fou encapçalada pel lingüista i poeta Ivar Aasen (1813-1896). La solució de Knud Knudsen consistia a fer una *norueguització* progressiva, pas a pas, de la norma danesa heretada, tot reemplaçant els trets típicament danesos per elements del noruec parlat per les classes altes. Així, gradualment, s'aconseguiria que l'estàndard escrit deixés de ser bàsicament danès i passés a ser predominantment noruec. Aquest pla va ser esbossat inicialment en la dècada dels trenta del segle XIX pel poeta nacional Henrik Wergeland (1808-1845), però elaborat amb més detall per Knud Knudsen.

La varietat de danonoruec parlat que es va desenvolupar durant el segle XVIII i que va ser emprat en l'Administració i per la classe mitjana-alta era l'interessant resultat d'un cas de contacte lingüístic (vegeu Jahr, 1994: 36 i s.). El noruec col·loquial i el danès escrit s'hi barrejaven i van donar com a resultat una varietat lingüística nova que podria denominar-se *criolloide* o *koiné*, segons Trudgill (1986). Els criolloides són llengües mixtes i —com els criolls— són llengües maternes, però els manca historicitat, a diferència dels pidgins o els criolls. La llengua parlada danonoruega no tenia passat com a pidgin, era gramaticalment simplificada en comparació del danès escrit i els dialectes noruecs, i havia estat llengua materna des que es conserva documentació. Finalment, no havia perdut mai el contacte amb el danès. Tenint en compte tots aquests factors, estaria justificat anomenar aquesta varietat danonoruega *criolloide*. Tanmateix, és un fet que danès i noruec són molt pròxims lingüísticament i, per tant, seria més adient referir-se al procés com un contacte de dialectes —és a dir, entre els dialectes escandinaus danès i noruec—, més que no pas un contacte de llengües pròpiament dit. Conseqüentment, la varietat parlada mixta danonoruega hauria de veure's més aviat com un nou dialecte escandinau, un producte del contacte de dialectes. Trudgill (1986) denomina aquesta mena de dialecte una varietat *koiné*.

La segona solució per a la situació lingüística posterior al 1814 donava una resposta diferent a la qüestió de qui eren els veritables noruecs, de qui representava els valors nacionals «genuïns» del llenguatge. Ivar Aasen en va donar la clau: els vertaders noruecs no eren les classes mitjanes-altes, amb el seu dialecte influït pel danès, sinó els pagesos que parlaven dialecte (Aasen 1909 [1836]), els quals llavors representaven més del 95 % de la població total i s'expressaven amb un ventall de dialectes desenvolupats a partir de l'antic nòrdic. Ivar Aasen va aconseguir demostrar la relació entre el nòrdic antic i els dialectes pagesos moderns de les zones rurals (Aasen, 1848 i 1850). Ho va fer emprant el mètode històric comparatiu desenvolupat per Rasmus Rask, Jakob Grimm, Franz Bopp i altres, i duent a terme elaborades enquestes dels dialectes rurals de grans àrees del país durant la

dècada de 1840 a 1850. No obstant això, va descartar tota influència visible que estigués causada pels segles de contacte lingüístic, especialment les influències lèxiques del baix alemany i el danès.

La idea d'Aasen era crear un estàndard literari completament nou basat en aquests dialectes rurals. Aasen defensava que, malgrat les diferències entre aquests, tots tenien uns certs trets estructurals fonamentals en comú que els distingien del danès i el suec, en tant que clarament *noruecs*. La classe mitjana-alta no podia negar, d'altra banda, que la seva llengua era el fruit evident del contacte de llengües —noruec parlat i danès escrit—, tot i que desenvolupada completament a Noruega i existent només a Noruega. Tanmateix, amb independència de l'estatus social alt, havia de ser descartada com a candidata a ser llengua nacional pels seus orígens i per la seva història. Per Aasen, aquest dialecte representava més el danès que el noruec i com a tal era completament inviable com a símbol lingüístic nacional.

CODIFICACIÓ DE LA NORMA

L'objectiu primer del programa de Knudsen era canviar la norma escrita danesa per obtenir una correspondència fidel entre la llengua escrita i la parla dels estrats més alts de la societat noruega. Una conseqüència d'aquesta perspectiva va ser que la cultura i la tradició lingüística de les classes altes —que mantenien lligams estrets amb la cultura i els valors danesos, i que s'havien originat i s'havien desenvolupat durant el temps de la unió— van ser definides i enteses com a «noruegues» i, per tant, podien acomplir la funció simbòlica nacional necessària d'un idioma. Tot i els vincles evidents amb el danès, Knudsen no va debatre gaire en termes de nacionalisme. Sobretot el va ocupar la idea de desplegar un noruec escrit que reflectís la correspondència entre escriptura i parla millor que la norma danesa. Atès que la varietat lingüística que pretenia emprar Knudsen només es feia servir a Noruega, la seva solució implicava que l'estàndard escrit seria, consegüentment, noruec.

Knudsen va explicar la seva solució i el seu punt de vista al llarg d'una sèrie de publicacions que van aparèixer a partir del 1845 (vegeu, per exemple, Knudsen, 1887). Knudsen fa una descripció acurada de la norma parlada que va seleccionar i que va denominar *parla quotidiana culta* (*dannet dagligtale*). Knudsen defensava amb convicció que aquesta varietat parlada era l'única que es podia entendre arreu del país i que també tenia el nombre més alt de parlants de totes les parlades a Noruega. També era la varietat que gaudia de més prestigi social. La idea de Knudsen era, doncs, canviar lentament l'estàndard escrit, pas a pas, mitjançant reformes lingüístiques, fent servir aquesta varietat parlada com a guia per als canvis. El resultat final seria un estàndard escrit noruec que reflectiria fidelment la varietat culta parlada que Knudsen havia seleccionat. Al capdavant, Knudsen, se-

gons les seves pròpies paraules, va recomanar una *evolució*, un desenvolupament gradual, no una *revolució*. Aquest estàndard naixent va ser batejat com a *danonoruec* i més tard, cap a la fi del XIX, *riksmål* ('llengua del regne').

Si la proposta i la perspectiva de Knudsen haguessin estat les úniques, la situació sociolingüística de Noruega hauria acabat essent, amb tota probabilitat, molt semblant a la que hi ha actualment a Suècia i Dinamarca. Noruega hauria tingut una varietat estàndard parlada i escrita forta i acceptada generalment, lligada estretament al dialecte parlat per les classes cultes i altes, mentre que les classes més baixes se serviren de dialectes d'estatus més o menys baix que, amb el temps, anirien retraient-se a zones rurals més remotes i cedint àmplies àrees geogràfiques a una varietat estàndard en expansió. Aquesta solució, però, com hem avançat abans, no era l'única possibilitat defensada. Ivar Aasen tenia una visió completament diferent de la situació i del que calia quant a planificació lingüística. Enfront de Knud Knudsen, Ivar Aasen recomanava una *revolució*, tant lingüística com cultural.

Aasen va crear el *nynorsk* ('neonoruec') al començament de la dècada de 1850; el va basar en els dialectes més arcaics i occidentals, els menys influïts per contactes estrangers, en particular del danès i el baix alemany (Aasen, 1853; vegeu Haugen, 1965). Va glossar l'estàndard que proposava i el va denominar *landsmaal* ('llengua del país', però també amb el possible significat 'llengua de la ruralia', com a oposada a la de la ciutat); el 1929 aquest estàndard va ser rebatejat per una decisió del Parlament com a *nynorsk*, terme que utilitzem en aquest article. La tradició de purisme pel que fa als manlleus del baix alemany i el danès que encara avui és característica del *nynorsk* va ser instigada per Aasen. Té una importància ideològica molt més profunda que el pur romanticisme, per tal com subratlla els vincles entre el *nynorsk* i l'antic nòrdic a través dels dialectes pagesos «no contaminats» (és a dir, incorruptes pel contacte de llengües). En aquest sentit, s'emfasitzen les bases ideològiques de l'estàndard: els dialectes dels pagesos eren els únics representants d'una llengua que podia ser anomenada *noruec*. Des del temps de l'antic nòrdic estàndard, aquesta llengua havia romàs en un estat de caos, però, d'acord amb Aasen, era possible acoblar totes les peces sota una forma moderna. Aasen deia que el seu estàndard representava aquesta mena de resurrecció. En el clima ideològic de l'època, les seves idees van esdevenir molt atractives i això va implicar una sortida per al nou estàndard quant al suport polític. La idea del *nynorsk* tenia una funció doble: en primer lloc, era un mitjà per a desenvolupar una nova autoestima social i cultural entre la població rural, sobre els dialectes de la qual s'havia establert l'estàndard, i estimulava activitats culturals i literàries als pobles; en segon lloc, es va confirmar com a mitjà d'atac a les classes governants des del punt de vista nacionalista.

Els lingüistes noruecs amb decidides inclinacions pel *nynorsk* han afirmat sovint que Aasen «va descobrir» i «va demostrar» la unitat dels dialectes populars

noruecs (una premissa important per a rebutjar l'afirmació de Knudsen segons la qual la seva norma incloïa el major nombre de parlants), i que sobre aquesta base va formular la proposta d'un *nynorsk* estàndard, construït —en principi— a partir de *tots* els dialectes rurals populars (els quals, en conjunt, constituïen una majoria aclaparadora de la població, entre el 90 % i el 95 % de la població total de Noruega d'aleshores). També es pot argumentar, però, que amb aquest estàndard Aasen va crear una unitat aparent entre els dialectes noruecs, múltiples i diversos, per fer que servissin el seu propòsit lingüístic i nacionalista. Com a resultat de les acurades recerques d'Aasen sobre la situació lingüística i del seu treball de planificació lingüística (destaquem: Aasen, 1848, 1850, 1853, 1864 i 1873), el noruec —com ell el va definir— l'any 1875 era, segons Haugen (1965), una de les llengües més ben descrites del món.

ELABORACIÓ DE LA NORMA

El 1884, en una revolució parlamentària sense vessament de sang, la majoria del Parlament va forçar el gabinet reial a dimitir i, el 1885, el Parlament va reconèixer el *nynorsk* d'Aasen com a estàndard oficial. Per tant, els dos estàndards van ser reconeguts com a oficials a partir del 1885, atès que el danès (o, més ben dit, el danonoruec de Knudsen) era ja la llengua del Govern. La decisió parlamentària del 1885 va implicar que les autoritats polítiques acceptaven el punt de vista segons el qual a Noruega hi havia dues cultures lingüístiques en competició: una d'inherent i veritablement nacional, representada per la pagesia (la cultura lingüística de la qual quedava reflectida pel *nynorsk* d'Aasen), i una d'importada, no nacional, representada per les classes mitjanes i altes (que tenia el danonoruec com a estàndard).

Els dos estàndards lingüístics que van començar a competir des d'aleshores van servir com a expressions lingüístiques de «les dues cultures», un concepte introduït pel periodista, poeta i autor Arne Garborg (1851-1924) (vegeu, per exemple, Garborg, 1877). Les diferències sociolingüístiques entre els dos estàndards eren notables, a la qual cosa es va afegir la implicació del nacionalisme al bàndol del *nynorsk* i del no-nacionalisme al del danonoruec (un punt de vista òbviament no vinculat a la major part dels usuaris del danonoruec). Tot i això, l'estàndard d'Aasen encara no podia servir completament com a llengua a la societat. El lèxic (l'inventari de conceptes) encara no estava prou desenvolupat per a abraçar totes les àrees i tots els camps de la societat, la ciència, les arts, etc. Aquest desenvolupament tan necessari es va dur a terme, àrea per àrea, gràcies a partidaris entusiastes del *nynorsk* que van treballar en diversos camps (medicina, exèrcit, dret, ciències socials, etc.); la decisió parlamentària del 1885 hauria de ser considerada, doncs, com un acte amb la intenció (per l'oposició política) d'explo-

tar el valor simbòlic de l'estàndard d'Aasen («la llengua dels pagesos») i d'atacar així la superioritat cultural i sociolingüística de l'elit encara dominant (culturalment). No va ser fins al 1901 (Jahr, 1989a) que les autoritats van decretar l'ús del primer estàndard *nynorsk* com a oficial a les escoles (amb regles d'ortografia, fonologia i morfologia). Aquest estàndard era una mínima adaptació de l'estàndard original que Aasen va publicar el 1864 (la gramàtica) i el 1873 (el diccionari).

La decisió de col·locar els dos estàndards escrits en igualtat de condicions va ser inclosa en l'esmena a l'Acta escolar del 1888, feta el 1892. Es regulava així que els municipis gaudien de llibertat per a triar en quin dels dos estàndards havien d'aprendre a escriure els alumnes i en quin dels dos s'havien d'editar els llibres escolars. Una clàusula addicional establia que els discents havien d'aprendre a llegir els dos estàndards. El 1892, doncs, el *nynorsk* va assolir les bases legals necessàries per a emprendre la conquesta dels districtes escolars. L'avenç del *nynorsk* va arribar al cim durant la Segona Guerra Mundial, l'any 1944, quan prop del 34 % de les escoles infantils del país feien servir el *nynorsk* com a primer estàndard escrit. Entre el 1944 i el 1956, tanmateix, hi va haver una reducció de prop de l'1 % cada any. Des de llavors, el descens va anar minvant, però va ser constant i no va cessar fins a l'any 1977. En aquella època, la proporció havia baixat fins al 16,4 % (Jahr, 1989a) i, des d'aleshores, va experimentar un augment lleuger (Jahr, 1995).

Quan, cap a mitjan segle XIX, Knud Knudsen va començar a propagar la proposta de solució al problema lingüístic, influents representants de les classes mitjanes-altes governants la van rebutjar immediatament. Tot i que les seves idees i el seu pensament havien estat fortament influïts per la filosofia romàntica nacional de l'època, no van veure cap raó per a canviar l'estàndard escrit danès que s'havien acostumat a considerar propi, tot i que la proposta de Knudsen implicava canvis que apropaven l'estàndard a la seva varietat parlada. Això es va produir perquè els membres de la classe mitjana-alta d'aquell temps no percebien la llengua d'Aasen com una amenaça a la seva superioritat lingüística. Quan, més endavant, van començar a fer-ho, el programa de Knudsen es va acceptar més fàcilment i va conduir a la primera gran reforma del danonoruec, el 1907. Aquesta reforma significava el primer trencament amb el danès escrit a Noruega, en introduir paraules i trets morfològics específics de la classe mitjana-alta dins de l'estàndard (per a més detalls, vegeu Haugen, 1966, i Jahr, 1989a).

En la segona meitat del XIX, el partit radical dels pagesos (Venstre) —integrat per camperols (d'explotacions petites i grans) i també per molts mestres d'escola locals i altres intel·lectuals que donaven suport a la causa dels pagesos perquè consideraven que només ells eren els veritables noruecs i, per això, veien el *nynorsk* com l'única llengua noruega— va fer força per a arribar a una política d'independència completa de Suècia, mentre que els representants de les elits i la classe mitjana-alta, en molts casos, hi eren reticents. Aquesta actitud els va comportar

l'acusació que —per al partit dels pagesos— eren tan antipatriòtics en la seva política com ho eren en la seva llengua i cultura. Malgrat això, el 1905, els lligams entre Noruega i Suècia es van trencar, de manera que els anys següents les acusacions de manca de patriotisme es basaven exclusivament en la preferència lingüística i, per tant, van esdevenir cada vegada més obsoletes.

La decisió del Parlament del 1885 d'equiparar els dos estàndards va establir les bases d'una lluita entre aquests que es va estendre fins al 1917. La lluita es fonamentava, principalment, en raons nacionalistes més que no socials. Durant la primera dècada del xx, l'enfrontament va crear molt ressentiment per les dues parts, en especial quan el Parlament va decidir l'any 1907 que, per a graduar-se en l'escola secundària, que donava accés als estudis universitaris, els estudiants havien d'aprovar un examen en els dos estàndards. Per a la majoria d'estudiants de les escoles secundàries, el *nynorsk* era totalment aliè i aquesta decisió del Parlament va despertar hostilitats entre els partidaris del danonoruec, els quals veien la decisió com una provocació oberta per part dels defensors del *nynorsk*. El nombre d'escoles que canviaven de l'estàndard danonoruec al *nynorsk* creixia any rere any. En aquestes circumstàncies, es van establir les dues organitzacions principals de la lluita lingüística: el Noregs Mållag, per al *nynorsk* (1906), i el Riksmålsforbundet, per al danonoruec (1908). El guanyador del Nobel de literatura (1903) Bjørnstjerne Bjørnson (1832-1910) va ser el primer president del Riksmålsforbundet.

Atès el to agre i irreconciliable del conflicte lingüístic durant la primera dècada del segle xx, no és gens sorprenent que es proposessin altres solucions, afavorides pels dos grups principals d'antagonistes: una victòria completa per part d'un dels dos estàndards escrits i la desfeta completa de l'altre. Alguns començaren a preguntar-se si no seria possible trobar una via que no impliqués la derrota d'una de les parts: podria trobar-se una solució unificada, amalgamada, «pannoruega», potser en un estàndard fusionat sobre la base del *nynorsk* i el danonoruec. En particular, Moltke Moe (1859-1914), un professor de cultura popular, argumentava de manera apassionada i eloqüent (per exemple, Moe, 1909) a favor del desenvolupament d'un *samnorsk* ('unificat, amalgamat, pannoruec') estàndard. Aquesta idea resultava molt atractiva: per a molta gent, el greu conflicte lingüístic entre *bokmål* i *nynorsk* representava una forta amenaça a la unitat nacional. Que potser la nació, doncs, estava a punt de dividir-se en dos bàndols completament oposats per qüestions lingüístiques, quan tot just s'havia aconseguit la independència nacional total (com s'ha dit abans, Noruega va compartir sobirà i política exterior amb Suècia des del 1814 fins al 1905)? Era aconsellable trobar una reconciliació, una solució *samnorsk*, però trobar un mètode concret d'estandardització i planificació lingüística per a aconseguir-ho era una cosa completament diferent.

Un acostament possible va ser suggerit per l'organització Østlandsk Reising (Alçament Noruec Oriental), que va operar entre el 1916 i el 1926. El programa

de l'entitat consistia a fomentar l'ús dels dialectes rurals del sud-est del país —per ells, Aasen havia desestimat aquests dialectes per al seu estàndard *nynorsk*— i advocar per la inclusió de trets d'aquests dialectes en l'estàndard escrit. De bon començament, l'Østlandsk Reisning es va autodefinir com una organització *sammorsk*. Els líders afirmaven que els dialectes del sud-est del país tenien un paper històric que havien de representar i que podrien bastir els dos estàndards escrits amb prou material lingüístic per a oferir un pont que salvés la divisió entre l'«occidentalista» *nynorsk* i l'estàndard «urbà» *bokmål* (per a una explicació de l'Østlandsk Reisning, vegeu Jahr, 1978). Didrik Arup Seip (1848-1963), professor de danonoruec a la Universitat d'Oslo i una de les figures cabdals de l'Østlandsk Reisning, opinava que era possible resoldre el conflicte de la llengua noruega per sempre més. Fent la tria correcta, seria possible superar el punt mort en què la política lingüística s'havia estancat per la lluita irreconciliable entre el *nynorsk* i el danonoruec. Si els dialectes rurals dels comtats orientals (menys arcaics i, per tant, més propers al danonoruec que els dialectes rurals occidentals) havien de constituir la base de la reforma lingüística, el resultat seria necessàriament que l'arcaic *nynorsk* es modernitzaria i el danonoruec es «norueguitzaria» encara més. Així, la distància lingüística entre ambdues varietats es reduiria decisivament. Si es prenguessin aquestes decisions i s'establís la direcció del canvi, pensava Seip, el desenvolupament estaria destinat a anar en la direcció del *sammorsk* per la pròpia inèrcia (Seip, 1917).

Molts compartien els punts de vista de Seip i de l'Østlandsk Reisning en aquesta qüestió, però també hi havia moltes persones que hi dissentien i dubtaven si seria políticament i pràcticament possible planificar la fusió dels dos estàndards d'aquesta manera. Era clar que els arguments més poderosos de Seip estaven fonamentats en les diferències lingüístiques relativament trivials entre els dos estàndards i que no tenien en compte que les divergències sociolingüístiques eren molt més importants i difícils de conciliar mitjançant un *sammorsk* estàndard planificat i fusionat, «adequat per a tots els noruecs», com resava un dels eslògans de Seip de l'època.

Quan, el 1913, el Parlament va decidir designar un comitè que preparés les reformes lingüístiques per als dos estàndards, el desig de dirigir el desenvolupament cap a la unificació lingüística era present en els debats. Així doncs, entre el 1915 i el 1917 es va produir un gran avenç entre els representants parlamentaris que estaven a favor del *sammorsk*. Hi van tenir un paper principal les discussions freqüents sobre quines varietats lingüístiques caldria emprar en l'ensenyament oral a les escoles i, especialment, els debats sobre la llengua oral que s'hauria de fer servir a les escoles urbanes. Johan Gjøstein (1866-1935), membre del Parlament pel partit laborista, va atiar les consciències amb vehemència per donar un estatus protegit per llei a l'ús a les escoles dels dialectes propis de la classe treballadora

urbana. Aquestes varietats parlades, segons ell, posseïen la capacitat lingüística d'omplir el buit entre el *nynorsk* i el danonoruec, i, consegüentment, els parlants (els alumnes de les escoles) havien de ser protegits pels docents i per la llei per expressar-se lliurement en la seva varietat (sobre el debat al voltant de l'ús de varietats parlades a l'escola, vegeu Jahr, 1984). En altres paraules, mentre que l'organització Østlandsk Reising defensava que els dialectes del camp als districtes rurals orientals constituïen l'única base lingüística sobre la qual es podia bastir el *sammorsk* estàndard, Johan Gjøstein es mostrava força més inclinat cap als dialectes urbans populars, els dialectes dels treballadors de les ciutats. El més important en aquest context no és, però, la diferència entre totes dues posicions, sinó el fet que dues varietats diferents del burgès danonoruec es postulaven com a fonaments d'una futura reconciliació i, en última instància, d'una fusió del *nynorsk* escrit i del danonoruec. Avui, després de dècades de recerca sociolingüística, és obvi que el suggeriment de Johan Gjøstein implicava una revolució sociolingüística total, però no ho era tant per als planificadors lingüístics de l'època.

El 1917 el Parlament va acordar una reforma important que va iniciar una fase nova en el procés d'estandardització i planificació de la llengua noruega: el període *sammorsk* (1917-1964). Aquesta reforma consistia en canvis profunds tant en el *nynorsk* com en el danonoruec, tant pel que fa a les bases sociolingüístiques com a la introducció d'elements *sammorsk*.

Les mesures de planificació lingüística que es van prendre durant el primer gran període de la política lingüística noruega (1814-1917, tractada més amunt) havien produït dos estàndards escrits en competició. Després de la reforma del 1917, tant el *nynorsk* com el danonoruec ja havien esdevingut inqüestionablement molt diferents del danès i el suec. Amb les reformes del 1907 i el 1917, l'estandardització i la planificació lingüístiques havien aconseguit canviar el danès escrit gradualment fins que es va assolir un estàndard noruec que ja reflectia la varietat parlada de les classes cultes i burgeses d'Oslo, la varietat parlada que gaudia, de bon tros, de l'estatus social més alt. La reforma del 1917, doncs, completava el programa formulat per Knud Knudsen a mitjan segle XIX.

No obstant això, la reforma del 1917 també va constituir el primer gran pas cap al *sammorsk*. L'estàndard danonoruec que va resultar de la reforma del 1917 es va estructurar de manera que consistia en dues varietats força allunyades: una de més conservadora, que reflectia la parla de la classe mitjana-alta, sense formes populars, i una altra de més radical sociolingüísticament, que feia servir freqüentment formes dialectals populars de l'est i formes que coincidien amb les del *nynorsk* (el *nynorsk* també es va dividir, al seu torn, en una varietat més tradicional i una altra de més oriental, però això tindria escasses conseqüències a curt termini). Les innovacions del *sammorsk* van ser introduïdes en els dos estàndards com a formes opcionals. En danonoruec, les innovacions incloïen trets morfològics

d'extracció baixa i formes dialectals; en *nynorsk*, es tractava d'elements rurals orientals i dels dialectes urbans. Les passes fetes cap al *nynorsk* en danonoruec van crear molta confusió durant els anys següents a la reforma (Jahr, 1978). Un problema important era que els experts en planificació lingüística d'aquells anys, fortament influïts per la ideologia nacionalista del període previ, eren totalment insensibles a la realitat sociolingüística noruega. No estaven, per tant, preparats per a afrontar la protesta social massiva de les classes mitjanes-altes en contra de la introducció en l'estàndard danonoruec de formes dialectals (del sud-est o urbanes) estigmatitzades, de classe baixa, introduïdes pels experts, que consideraven aquestes formes més típicament «noruegues» que les corresponents danonoruegues. Els planificadors lingüístics no havien aconseguit adonar-se que la distància social entre el *nynorsk* i el danonoruec era força més gran que la distància lingüística que separava les dues varietats. El 1917, en rebre trets lingüístics i paraules específiques dels dialectes rurals orientals i dels urbans, el danonoruec escrit havia traspassat, de fet, una frontera sociolingüística important. Això explica les fortes reaccions per part dels parlants de danonoruec, que, consternats, sentien que les autoritats havien vulgaritzat la seva llengua escrita. El rebuig total dels canvis (*samnorsk*) opcionals per part de grups amplis i influents d'usuaris de danonoruec apunta amb força que, el 1917, la planificació lingüística noruega havia arribat als límits de la capacitat per a modificar l'estàndard danonoruec en el marc d'arguments nacionalistes. Era clarament necessari desenvolupar una ideologia de planificació lingüística basada en una comprensió sociolingüística fonamental de la comunitat lingüística noruega contemporània per a promoure un mètode de desenvolupament planificat que conduís a un estàndard escrit amalgamat. L'anàlisi necessària havia d'incloure una comprensió dels atributs i els trets sociolingüístics dels dos estàndards establerts.

ACCEPTACIÓ DE LA NORMA

Des de llavors (1917) fins al 1981, la principal qüestió en l'estandardització i planificació de l'estàndard danonoruec va ser més de naturalesa sociolingüística que no nacionalista, tot i que bona part de la retòrica dels partidaris del *nynorsk* va continuar essent nacionalista fins a la Segona Guerra Mundial. A partir de la reforma del 1917, el danonoruec estàndard ha estat dividit, com s'ha mostrat suara, en dues varietats lingüístiques força diferents: l'una reflectia la parla d'estatus alt de la classe mitjana-alta («*bokmål* conservador»); l'altra tenia com a bases principals els dialectes urbans de classe baixa i els rurals del sud-est («*bokmål* radical»). Encara que les dues pertanyien teòricament —és a dir, per definició— a l'estàndard escrit *bokmål*, la darrera varietat estava més prop sociolingüísticament del *nynorsk*. És possible, doncs, argumentar que la dimensió social original pre-

sent en el conflicte entre danonoruec i *nynorsk* també va ser present, des del 1917, en el si del mateix danonoruec, i que es va expressar a través de les diferents possibilitats de variació dins aquest estàndard.

Durant el període del 1917 al 1925-1926, va haver-hi en gairebé quatre mil districtes escolars locals una forta polèmica sobre quina de les dues varietats danonoruegues s'havia de fer servir: la més conservadora, que reflectia la parla de la classe mitjana-alta culta, o la radical, farcida de formes populars dialectals. Els anys immediatament posteriors al 1917, la varietat radical del danonoruec va ser introduïda fins a arribar al 64 % de les escoles del país que tenien el danonoruec (no el *nynorsk*) com a estàndard principal (Jahr, 1978: 153). No obstant això, durant els anys vint, la varietat conservadora va recuperar terreny. El fet que la varietat conservadora dominés gairebé totalment fora de les escoles va implicar una important regressió per a la varietat radical. A llarg termini, aquesta manca d'equilibri va tenir conseqüències per a les escoles també.

La reforma del 1907 va constituir, com s'ha dit abans, el trencament més definitiu amb el danès a Noruega. La reforma del 1917 va ser, en part, una completió de l'esforç perquè l'estàndard escrit reflectís la parla de la classe mitjana-alta culta, però en part també un major oberturisme del danonoruec estàndard vers els dialectes (del sud-est i de les classes treballadores urbanes). Les noves formes opcionals del danonoruec representaven l'inici d'un programa que pretenia unificar els estàndards escrits. Per tal de cercar una política de planificació lingüística que emparés un desenvolupament cap a un sol estàndard escrit fusionat, s'havia d'acceptar i s'havia d'argumentar que els dos estàndards existents s'havien d'ajustar l'un a l'altre mitjançant diverses reformes lingüístiques. Atès que els parlants de la varietat de la classe mitjana-alta d'Oslo —àmpliament percebuda com a noruec parlat estàndard parlada a la dècada de 1920— van trobar la seva varietat reflectida gairebé del tot en el *bokmål* / danonoruec estàndard conservador de la reforma del 1917, no van veure cap raó per a acceptar alteracions d'aquest estàndard escrit. Aquest va ser, durant el període posterior al 1917, el punt de vista del Riksmålsforbundet, l'organització que lluitava des del 1908 pels interessos del danonoruec / *bokmål* conservador en la lluita lingüística noruega. La ideologia nacionalista d'aquests, evidentment, oferia un suport insuficient a una política que pretengués desenvolupar un estàndard noruec amalgamat, cosa que, ja llavors, era l'objectiu explícit d'una clara majoria parlamentària. Calia un model de planificació lingüística que tingués com a finalitat creuar la frontera sociolingüística més gran entre la parla popular i la de la classe mitjana-alta: definir els dialectes populars en general com el bastiment lingüístic sobre el qual s'haurien de fonamentar tant el *bokmål*/danonoruec com el *nynorsk* (Jahr, 1989b).

La ideologia requerida va provenir de la teoria socialista tal com va ser aplicada a la planificació lingüística noruega pel creixent partit laborista socialdemòcrata,

després d'un període de debats durant els anys vint i començaments dels trenta. Fins als anys vint, el partit laborista s'havia declarat neutral en el conflicte lingüístic, posició que justificava per què aquesta lluita no concernia els interessos de la classe treballadora. La nova anàlisi de la situació, que pretenia involucrar el moviment laborista en el conflicte lingüístic, va ser presentada per Halvdan Koht (1873-1965), un professor d'història i ministre d'Afers Estrangers del Govern laborista des de l'any 1935. Koht va desenvolupar una anàlisi en què la situació lingüística i la qüestió de la classe social i lingüística es veien com a part integrada de la història noruega. Ell i, posteriorment, el partit laborista van centrar-se a promoure el que anomenaven «la llengua del poble» (*folkemål*). Segons afirmaven, aquest concepte vague feia referència a una realitat lingüística, un nucli existent, sistemàtic i unificador dels dialectes populars i urbans. Defensaven que en aquest nucli es podia fonamentar l'estàndard *sammorsk*, que passava, doncs, a ser entès com a representant del sistema lingüístic comú que es creia que unia totes les varietats de noruec parlat popular. Per Halvdan Koht, aquest punt de vista era una modificació del programa presentat per Aasen al segle XIX. Aasen havia exclòs deliberadament de la seva proposta les varietats dialectals urbanes i també, en gran mesura, els dialectes rurals i sud-orientals; cal afegir que Aasen va dur a terme la recerca principal durant la dècada de 1840, abans que a les grans ciutats s'haguessin desenvolupat encara dialectes de les classes treballadores urbanes clarament definits.

Segons aquesta anàlisi, doncs, comprendre la situació sociolingüística era, novament, fonamental. Koht defensava que l'única solució per al problema lingüístic era una solució sociopolítica que permetés a les classes baixes de treballadors i pagesos optar simultàniament pels dos estàndards escrits introduint en tots dos quantitats creixents de parla popular contemporània (que reflectissin la fonologia, la morfologia i el lèxic populars). D'aquesta manera, els estàndards es mourien gradualment cap a la fusió i, pel mateix procés, es degradarien i es devaluarien les varietats parlades burgeses. Com que era ple de paraules i morfologia considerada normalment vulgar i de baixa extracció per les classes burgeses, aquesta degradació era absolutament necessària per tal que sorgís un estàndard amalgamat escrit que assolís l'estatus social requerit. Koht veia el *nynorsk* contemporani estàndard massa arcaic, massa allunyat de la parla popular d'aquell temps, i veia el *bokmål* estàndard massa dependent de la parla de la classe mitjana-alta i (encara) del danès escrit. Modernitzant lingüísticament el *nynorsk* i, alhora —a través dels mateixos mitjans lingüístics—, fent el *bokmål* més democràtic, es podria desenvolupar un estàndard *sammorsk*. La conclusió de Koht va ser que el programa del partit laborista havia d'incloure un apartat en què es donés suport a una política de planificació i estandardització que pugnés pel desenvolupament de la «llengua del poble», tant en l'estàndard *nynorsk* com en el *bokmål*. Sobre això va escriure: «La lluita per dur endavant la llengua del poble és la cara cultural del despertar dels

treballadors» (sobre Koht, vegeu Jahr, 1992a). Com a resultat d'aquest procés, el partit laborista va mostrar-se d'acord amb el principal punt de vista expressat per Koht sobre el desenvolupament de la llengua: el *samnorsk* estàndard s'havia d'aconseguir obrint els dos dialectes a les mateixes formes i trets populars dels dialectes. La fórmula «més espai per a la llengua del poble» va entrar a formar part del programa laborista el 1936 (sobre el partit laborista i la qüestió lingüística, vegeu Jahr, 1992b).

Una política de planificació lingüística d'un caràcter sociolingüístic tan radical només podia posar-se en pràctica amb èxit mitjançant un moviment polític fort, consolidat i que anés d'acord amb l'anàlisi, els mitjans i els objectius de la política. Tot i que els laboristes mai no van arribar a un consens total, el partit va adoptar l'anàlisi de Koht i l'any 1938 va introduir una reforma lingüística profunda que va reduir dràsticament la importància de la parla de la classe mitjana-alta com a base del *bokmål*. Aquesta devaluació de l'estatus social general de la parla de les classes mitjanes-altes era un prerrequisit absolutament necessari perquè el programa del *samnorsk* triomfés.

Amb la reforma del 1938, doncs, molts trets i moltes formes de dialecte rural i urbà es van declarar obligatòries en l'estàndard escrit *bokmål*. Les formes equivalents en la parla de la classe mitjana-alta, que havien estat considerades part de l'estàndard fins a l'any 1938, es van eliminar, en molts casos, de l'estàndard escrit i van passar oficialment a ser considerades com a no estàndards. Mitjançant aquesta reforma, parts importants de l'estàndard escrit *bokmål* van ser empeses més enllà de la frontera sociolingüística clara que separava la parla de la classe mitjana-alta dels dialectes rurals i populars. Per tant, la reforma lingüística del 1938 va implicar un pas coherent amb la ideologia i l'anàlisi sociolingüística del partit laborista, que llavors governava i que havia tingut el poder des de l'any 1935, i amb l'objectiu declarat del Parlament de fomentar el desenvolupament del *samnorsk*. En aquest sentit, la reforma del 1938 va constituir un experiment d'estandardització lingüística únic: mitjançant els canvis adoptats, s'assignava a la varietat lingüística parlada més prestigiosa del país un paper considerablement menys important en relació amb l'estàndard escrit. Els qui parlaven danonoruec ja no podien confiar en la seva varietat si volien escriure *bokmål* amb correcció. El fet que, a qualsevol parlant de dialecte, li passés el mateix era un problema completament diferent. Els partidaris del danonoruec consideraven tota la reforma del 1938 com una atrocitat contra el que ells consideraven llengua «correcta», «bonica» i «apropiada», i uns quants anys després de la Segona Guerra Mundial, quan l'estàndard *bokmål* va començar a aparèixer als llibres de text, es van revifar les flames del conflicte lingüístic.

El 1939, la Junta Escolar d'Oslo va votar que les formes comunes del *bokmål* i del *nynorsk* s'havien d'incloure als llibres de text emprats a les escoles d'Oslo.

L'anomenada *decisió d'Oslo* va tenir com a conseqüència que, després de la Guerra, a les escoles d'Oslo els llibres estaven escrits en una forma bastant radical d'estàndard *bokmål*, força desviat de la parla de la classe mitjana-alta. El mercat d'Oslo era crucial per a les editorials i, per tant, els llibres de text, en general, apareixien en una varietat de *bokmål* estàndard que va ser etiquetada com a *samnorsk* per molta gent consternada per la llengua dels llibres. Tant la defensa política en marxa com el seguiment de les reformes *samnorsk* del 1938 —sociolingüísticament radicals— depenien de la presència d'ideals polítics forts en què descansessin els principis sociolingüístics i sociopolítics de la reforma. Sense el suport d'una ideologia així, l'experiment d'estandardització del 1938 a la llarga havia de fracassar.

En els anys cinquanta va tenir lloc una cruenta contesa lingüística. Es va gestar entre la classe mitjana-alta i va estar motivada per l'important canvi de base sociolingüística del *bokmål* estàndard. El conflicte va provocar que comencés a usar-se una varietat no oficial de danonoruec, que reflectia la parla de la classe mitjana-alta d'Oslo i que, en principi, era idèntica a l'estàndard danonoruec conservador del 1917, amb unes poques concessions —principalment ortogràfiques— a la reforma del 1938. Aquest estàndard no oficial va aconseguir competir amb l'estàndard *bokmål* oficial des del començament de la dècada de 1950, especialment als mitjans de comunicació i a les empreses privades. Alguns dels autors contemporanis més rellevants van defensar activament aquest estàndard no oficial. Els dos estàndards, l'oficial i el que no ho era, eren anomenats, respectivament, *bokmål* i *riksmål*. El terme *riksmål* recordava l'etapa de danonoruec/*bokmål* prèvia a la introducció de trets dialectals de classe baixa. El panorama de postguerra era fins i tot més complicat, en realitat, ja que l'estàndard oficial *bokmål* estava, al seu torn, dividit en dues varietats oposades, anomenades *moderada* i *radical*. Així, es podia identificar un estàndard amb tres varietats, depenent del grau d'incorporació de termes dialectals obrers:

a) *conservadora* (sense termes obrers, reflectia la parla de la classe mitjana-alta d'Oslo, però no era oficial, ja que molts trets importants es van deixar fora de l'estàndard *bokmål* del 1938);

b) *moderada* (amb la mínima quantitat possible de formes obreres, però dins de l'estàndard oficial del 1938); i

c) *radical* (amb totes les formes obreres [*samnorsk*] possibles dins del marc de l'estàndard *bokmål*, molt proper —lingüísticament— a l'estàndard *nynorsk*).

Aquestes varietats diverses reflectien bases sociolingüístiques diverses: la varietat parlada de la classe mitjana-alta i, en la retòrica de la política d'estandardització i planificació lingüística noruega, la «llengua del poble».

Després de la Segona Guerra Mundial, els opositors a les autoritats que tractaven de canviar el fonament sociolingüístic de l'estàndard *bokmål* i, amb això, impulsar el desenvolupament del *sammorsk* van organitzar una resistència exhaustiva. Argumentaven que les autoritats estatals estaven destruint la principal varietat del noruec, que solien considerar la «seva» llengua. Quan escrivien l'estàndard *bokmål* oficial, no podien seguir les regles del que sempre se'ls havia presentat com a llengua «correcta», «cultura» i «adequada». En la seva opinió, el nou estàndard escrit, el *bokmål* oficial, els obligava a escriure paraules i terminacions morfològiques que sempre havien considerat «desacurades», «lletges» o «vulgars». El fet que aquest punt de vista significués perfectament la denigració social de les persones que feien servir aquelles formes «vulgars» en la parla quotidiana era quelcom que o bé no veien o bé no ho consideraven rellevant. Per ells, tot l'afer tenia a veure amb la lluita contra la política estatal de dictar la forma de la llengua i amb la reivindicació del que ells van encunyar i utilitzar com a eslògan: *Desenvolupament lingüístic lliure!* (*Fri sprogutvikling!*). Lliure en aquest context significava 'lliure d'interferències de l'Estat' (del Govern i del Parlament) i de tots els cossos estatals per a la planificació i el conreu lingüístic (vegeu Skirbekk, 1967: 113).

L'oposició a l'ús del *bokmål* radical en els llibres de text va ser formidable i es va manifestar de diverses maneres. La «campanya dels pares contra el *sammorsk*» (a partir del 1951) va ser organitzada des de la part occidental d'Oslo, però va trobar ressò a bona part del país. Les formes d'acció anaven des de la confecció de pòsters i anuncis en els diaris fins a demandes i manifestacions. El 1953 van iniciar i organitzar la «correcció» dels llibres de text, que va afectar principalment els alumnes de les parts occidentals d'Oslo: en algunes aules, gairebé tots els estudiants tenien llibres corregits a mà per a ajustar-los a la norma conservadora *bokmål*, no oficial. La Junta Escolar d'Oslo va cedir a les pressions de la campanya dels pares i va canviar la *decisió d'Oslo* el 1954. Així, les formes de *bokmål* moderat del 1938 es van reintroduir en les escoles d'Oslo i aquest fet va afectar progressivament tots els llibres de text arreu del país (per a una explicació més acurada d'aquesta contesa en els anys cinquanta, vegeu Haugen, 1966).

Bona part del conflicte dels anys cinquanta es va centrar al voltant del Comitè Lingüístic Noruec (Norsk Språknemnd), establert el 1952 per una decisió del Parlament l'any anterior. El moviment conservador danonoruec s'oposava completament a l'autoritat atorgada al Comitè. Tenia una autoritat «restringida» o «limitada» —es deia— perquè les seves instruccions eren continuar el treball que els portés al *sammorsk* estàndard —«sobre la base de la llengua del poble»— que havia començat amb la reforma del 1917 i que es va continuar amb la reforma del 1938. La raó principal que hi havia al darrere de la decisió parlamentària d'establir el comitè era clarament delegar el difícil problema lingüístic a una junta d'experts. Tanmateix, aquest intent no va reeixir. Els polítics encara havien de lluitar més assalts.

La tasca més important que es va assignar als membres del comitè va ser preparar un nou estàndard per als llibres de text. Havien de suggerir quina de les nombroses formes opcionals introduïdes a l'estàndard *bokmål* i a l'estàndard *nynorsk* amb la reforma del 1938 s'havia de triar per als llibres de text. Es pretenia que els llibres de text, gràcies a un estàndard molt més restrictiu, apareguessin amb una norma lingüística que fos «el punt mitjà», és a dir, ni conservadora ni radical, i que, així, fes supèrflua i prescindible l'edició paral·lela de llibres de text amb formes «moderades» i «radicals». El «nou estàndard per a llibres de text» (*ny læreboknormal*) va ser proposat pel Comitè Lingüístic el 1957. Atès l'enfrontament amb vigoroses protestes tant per part de partidaris conservadors del danonoruec com de partidaris conservadors del *nynorsk*, el 1959 el Parlament va acceptar una proposta lleugerament revisada.

Tan sols quan la batalla per la política *sammorsk* estava ja perduda (vegeu més avall) es va fundar la primera organització *sammorsk* des de l'Østlandsk Reisning (vegeu més amunt): el 1959 es creava la Lliga Nacional per a la Unificació Lingüística (Landslaget for Språklig Samling). Aquesta organització va guanyar una quantitat substancial de seguidors durant els primers anys, però va minvar ràpidament. La Lliga no era prou poderosa per a contrarestar el desmantellament de la política *sammorsk* que havia començat a principis del seixanta. Hi havia la impressió que l'organització afavoria una solució més tècnica i apolítica a la situació dels dos estàndards: la construcció d'un estàndard *sammorsk* com a compromís lingüístic entre el ja existent *nynorsk* estàndard i el *bokmål* estàndard. No va ser fins a l'equador de la dècada dels setanta, quan ja no tenia cap influència —tret de dos membres en el Consell Lingüístic des del 1972 (vegeu més avall)—, quan aquesta organització va començar a parlar en la línia ideològica dels anys vint i trenta, és a dir, quan va adoptar les idees associades amb l'Østlandsk Reisning i Koht (Vannebo, 1979; Vikør i Wiggen, 1979).

Els defensors del *bokmål* danonoruec / conservador van tenir un èxit raonable per a la seva causa, tot i que les autoritats cedien molt a poc a poc. Tret de la decisió presa el 1954 per la Junta Escolar d'Oslo d'abandonar les formes radicals de *bokmål* als llibres de text, no hi va haver cap victòria concreta per a celebrar del danonoruec durant el període de contenció dels cinquanta. No obstant això, els alts nivells d'activitat i els recursos emprats van tenir efecte a llarg termini. Els atacs recurrents i duradors contra les autoritats per la qüestió lingüística van motivar que el partit del Govern, el laborista, veiés l'estreta identificació amb la política *sammorsk* com un factor negatiu. Un element important per a assegurar el canvi en la planificació lingüística va ser, probablement, el fet que es va permetre al moviment danonoruec dominar l'escena pública en gran mesura: els anys cinquanta van implicar un temps en què les qüestions lingüístiques no van ser gaire sovint el focus del debat. Així, els arguments a favor i en contra de la política oficial del *sammorsk* es van limitar als

aspectes pràctics i econòmics: era massa costós i problemàtic mantenir dos estàndards del noruec. Aquesta línia de pensament estava molt lluny de ser suficient per contrarestar els altres arguments, molt més variats i emotius, del moviment danonoruec. Els membres d'aquest moviment defensaven la tradició escrita que es remuntava als grans poetes i autors del XIX, com ara Henrik Wergeland, l'autor teatral Henrik Ibsen (1828-1906) i Bjørnstjerne Bjørnson, i llançaven atacs ferotges contra les formes populars del *bokmål* radical, que consideraven «vulgars», com indicava el fet que aquestes formes eren aïllades estilísticament per ser considerades elements aliens, importats, dins l'antic estàndard, de la qual cosa podien oferir exemples colpidors trets de textos escolars. Es presentaven, en fi, com a defensors de la llibertat de l'individu per triar la seva llengua, un dret del qual —deien— l'Estat els privava.

Els arguments que van presentar els partidaris del danonoruec no van trobar prou contraarguments durant bona part dels cinquanta. El moviment *nynorsk* estava ocupat amb els seus afers durant aquests anys (vegeu més amunt el declivi del *nynorsk* a les escoles durant aquest període) i els seguidors del *sammorsk* no van sumar les forces sota una forma d'organització efectiva. La raó va ser, probablement, que havien confiat massa en la realització sociopolítica del projecte *sammorsk*. Van pensar que continuaria indefugiblement pel seu propi pes i van creure també que el Govern i el Parlament tenien la determinació ferma de continuar aquesta política fins que es completés.

Aparentment, l'estàndard escolar del 1959 s'orientava cap a la continuació de la política *sammorsk*. En aquell temps, però, la batalla pel desenvolupament fermament controlat del *sammorsk* ja s'havia perdut. El més determinant va ser el fet que el partit laborista desitjava ara desempallegar-se del compromís amb el *sammorsk*. Els líders laboristes ja no volien exposar el partit a la càrrega de continuar la política d'unificació *sammorsk*. El dret polític i l'empresa privada, encapçalada per la indústria naval i els naviliers, donaven suport econòmic al moviment danonoruec esperant que la política *sammorsk*, llavors ja bastant impopular, contribuís a desmantellar i enderrocar el Govern laborista. El partit laborista, per tant, volia esborrar la qüestió lingüística de l'escenari polític; sense el suport actiu dels laboristes, el pla *sammorsk* estava condemnat a aturar-se amb el temps.

El desenvolupament que havia començat en els cinquanta va conduir a la formació d'un Comitè per a la Pau Lingüística (Språkfredskomite) en els seixanta i a l'establiment d'un Consell Lingüístic Noruec (Norsk Språkråd) en els setanta, i, finalment, a les reformes del *bokmål* que va aprovar el Parlament el 1981 i el 2005. Amb aquesta resolució, el ja afeblit moviment danonoruec (vegeu més avall detalls sobre la dècada dels setanta) va obtenir una victòria amb què els seguidors del danonoruec dels cinquanta només podien haver somiat. No obstant això, va ser el treball i els esforços dels cinquanta els que finalment van donar fruits i van conduir al resultat del 1981 i el 2005.

El gran retard pot atribuir-se a diverses causes. El problema general del conflicte lingüístic va ser el primer que va investigar el Comitè per a la Pau Lingüística, designat pel Govern laborista el 1964. La comissió, batejada com a *Comitè Vogt* pel seu president, el lingüista Hans Vogt (1903-1986), professor i rector de la Universitat d'Oslo, tenia l'encàrrec de suggerir propostes de mecanismes que servissin com a base per a la pau lingüística, és a dir, la coexistència pacífica dels dos estàndards. Després del període de conflicte agre esdevingut la dècada anterior, els seixanta es van caracteritzar pel desig de reconciliació al voltant d'aquesta qüestió. En els primers anys dels setanta, però, el mateix concepte de *pau lingüística* va ser discutit i va ser convertit en problema, i es van formular preguntes com les següents: «pau lingüística, per a qui?», «sobre quina base?», «qui obtindrà un avantatge sociolingüístic de la pau lingüística?». Aquestes qüestions politicolingüístiques, que rarament van sorgir en els cinquanta i principis dels seixanta, van fer que molts veiessin el pla lingüístic que havia culminat en les reformes del 1917 i el 1938 com a part d'un programa polític més general amb clara tendència social i fins i tot socialista. Des d'aquesta perspectiva, l'estàndard dels llibres de text del 1959 va constituir un pas enrere i el Comitè Vogt es va veure, consegüentment, com a reaccionari (Wiggen, 1973). Durant aquells anys, el moviment conservador danonoruec va perdre molt terreny, en comparació de l'impressionant suport i la força de què va gaudir durant els cinquanta i els seixanta. El més important per a aquest desenvolupament va ser el canvi del clima polític general dels cinquanta i els seixanta al més radical dels setanta.

En el seu informe, el Comitè Vogt va suggerir que el controvertit Comitè Lingüístic, amb la seva autoritat «restringida», hauria de ser substituït per un Consell Lingüístic. Aquest Consell, que es va establir el 1972, tenia quaranta-dos membres. Entre aquests hi havia no solament lingüistes i usuaris especialitzats del llenguatge (mestres, escriptors, etc.), com s'esdevenia amb el Comitè, sinó també representants de les tres parts implicades en el conflicte lingüístic: els partidaris del moviment danonoruec, del *nynorsk* i del *sammorsk*. També el Parlament hi era representat i designava vuit membres. D'acord amb les seves competències, el Consell Lingüístic havia de contribuir a la tolerància lingüística entre els usuaris de totes les varietats de noruec parlat i escrit. No sense raó, el moviment danonoruec considerava aquesta autoritat com una victòria important, ja que també significava el reconeixement del seu estàndard escrit —no oficial— amb els altres estàndards oficials i clarament veien com a secundària la responsabilitat del Consell de vigilar la marxa del desenvolupament del noruec parlat i escrit i d'estimular les tendències que contribuïssin a l'acostament final entre els estàndards escrits. Aquest darrer aspecte de l'autoritat lingüística va tenir poc impacte en l'estandardització i la planificació lingüística reals dutes a terme pel Consell. Immediatament després d'establir-se el Consell, van començar els preparatius per a una

nova reforma del *bokmål* estàndard, un aspecte que el Comitè Vogt havia subratllat particularment com a pas necessari per al «procés de pau». S'entenia que aquesta reforma representaria un canvi conservador, un pas enrere respecte dels objectius de la reforma de l'any 1938.

Com a conseqüència de l'esforç relacionat amb el referèndum sobre l'entrada en la Comunitat Europea l'any 1972 (com a resultat del qual Noruega no en va formar part), l'emergència de polítiques «verdes» i mediambientals i un fort moviment dialectal que va desembocar en un major èxit del *nynorsk* als setanta, els preparatius per a dirigir l'estàndard *bokmål* en un sentit més conservador progressaven molt lentament. Bona part del jovent veia ara l'evolució de l'estàndard escrit *bokmål* durant el període de política *sammorsk* (1917-1964) d'una manera molt més positiva que com es veia als cinquanta i els seixanta. Hom s'oposava activament a canviar l'estàndard escrit *bokmål* i aquesta oposició va contribuir a ajornar uns quants anys les reformes conservadores.

Tanmateix, el 1981 i el 2005 el Parlament va acceptar canvis que reintrodueixen un nombre considerable de termes i trets del danonoruec anterior al 1938 en l'estàndard escrit *bokmål*. En la reforma del *bokmål* del 1981, la distància entre l'estàndard *bokmål* i l'estàndard *nynorsk* es va ampliar considerablement. No obstant això, la manera en què es va dur a terme va fer possible referir-se a la reforma com una mena d'*alliberament*: moltes formes «no estàndards» danonoruegues tornaven a ser estàndards i, alhora, cap de les formes dels dialectes de la classe obrera que s'havien oficialitzat com a part del *bokmål* escrit el 1938 no s'eliminava de l'estàndard. Cal dir, però, que l'eliminació es va produir el 1990 i, especialment, amb la reforma del *bokmål* del 2005, quan les formes del *bokmål* «menys usades» (és a dir, formes del *bokmål* recollides en els diccionaris, però no emprades realment en l'escriptura per gairebé ningú, tret de Jahr, 2005) van ser tretes de l'estàndard escrit. Les formes danonoruegues antigues —considerades oficialment no estàndards des del 1938— es van incloure novament amb les reformes del 1981 i el 2005. És bastant clar que, com a resultat d'aquestes reformes, l'estàndard *bokmål* s'ha allunyat, de fet, del *nynorsk*. Al seu torn, per al *nynorsk*, alguns canvis menys importants promoguts pel Consell Lingüístic durant els vuitanta i els noranta també anunciaven un allunyament del pla d'acostament al *sammorsk*.

DESENVOLUPAMENT RECENT I PERSPECTIVES FUTURES

La lluita respecte a l'estàndard *bokmål* que va començar durant la postguerra i va culminar en els seixanta i amb les reformes del 1981 i del 2005 va estar clarament motivada per les conseqüències sociolingüístiques de la reforma del 1938. Els partidaris de l'estàndard danonoruec tradicional, anterior al 1938, que reflectia fidelment la parla de la classe mitjana-alta, van iniciar una campanya massiva

destinada a reparar —o, més ben dit, invertir— l'impacte sociolingüístic de la reforma radical del 1938. Els líders d'aquesta reforma van ser capaços de mobilitzar un important suport per a la seva posició més enllà del grup força restringit de parlants del sociolecte mitjà-alt, i els líders conservadors del comerç i els negocis van veure en aquesta campanya lingüística el mitjà per a enfrontar-se a la majoria parlamentària aclaparadora del partit laborista. Així, a la campanya lingüística conservadora, mai no li van mancar mitjans econòmics. Finalment, va aconseguir el seu objectiu; primer en els seixanta, quan el Govern laborista va cedir i va designar una comissió lingüística per a aconseguir l'anomenada «pau lingüística» (no va sorprendre a ningú que l'única via suggerida per aquesta comissió fos revertir l'experiment sociolingüístic de la reforma del 1938); després, amb la reforma del 1981, moltes paraules i trets dels dialectes de la classe mitjana-alta que havien estat proscrius de l'estàndard per la reforma s'hi van tornar a incloure i van fer part de l'estàndard *bokmål*. La principal fita després de la reforma del 1981 ha estat la consolidació dels dos estàndards com a entitats lingüístiques separades. L'any 2002, el Govern va declarar en un informe al Parlament que la política *sammorsk* havia fracassat i que mai no s'havia de tornar a impulsar políticament. Aquest informe marca la fi de la lluita per la planificació lingüística associada amb el concepte *sammorsk* que havia durat més d'una centúria. Així, amb la reforma del *bokmål* del 2005, es va confirmar aquesta nova política.

Tot i això, encara queda per respondre si la *parla* de la classe mitjana-alta, com a conseqüència de la reforma del 1981, ha recuperat el prestigi social de què va gaudir abans del 1938, resposta que sembla, més aviat, negativa. De ser acceptada per molts noruecs —potser la majoria— com l'estàndard noruec parlat ha passat a percebre's només com una de les moltes varietats parlades del noruec, tot i que una de les més prestigioses. Per a molts, avui, la parla de la classe mitjana-alta d'Oslo pot sonar una mica obsoleta. Ja no es veu, com es feia abans, com una varietat parlada neutra i no marcada; aquesta funció ha estat assumida per una varietat que reflecteix el *bokmål* estàndard escrit moderat, especialment pel que fa a la morfologia i a les arrels d'algunes paraules emprades freqüentment. A partir del 1938, l'estàndard escrit oficial *bokmål*, en la varietat més usada (és a dir, la moderada), ha guanyat prestigi i ara l'usen com a norma de referència aquells qui aspiren a fer servir un estàndard oral. Mentre que la parla de la classe mitjana-alta va servir com a model de llengua estàndard parlada entre el 1917 i el 1938 —especialment perquè la parla de la classe mitjana-alta d'Oslo es corresponia tan exactament amb l'estàndard escrit durant aquest període—, això ja no s'esdevé avui dia. Per tant, si es pot dir que l'estàndard *escrit bokmål* ha retornat a la situació anterior al 1938 gràcies a la reforma del 1981 i a canvis successius introduïts pel Consell Lingüístic durant els vuitanta i els noranta (en reintroduir formes que van ser declarades no oficials el 1938), l'estatus de la *parla* de la classe mitjana-alta

d'Oslo com a «estàndard noruec escrit» sembla que s'ha perdut per sempre, com a conseqüència a llarg termini de la reforma del 1938 (Jahr i Janicki, 1995; Jahr, 1996). Aquest canvi i aquesta devaluació de l'estatus social de la parla de la classe mitjana-alta d'Oslo és un resultat sociolingüístic important i, probablement, durador de la política d'estandardització i planificació lingüística lligada, d'una banda, a la reforma del 1938 i, de l'altra, a l'anàlisi i el programa de planificació de Koht i del partit laborista.

En conclusió, el primer període de planificació lingüística noruega, fins al 1917, s'ha de considerar en molts aspectes com un èxit. L'objectiu primordial d'aquest temps va ser desenvolupar un estàndard nacional diferent del d'altres països escandinaus. Tanmateix, el 1917 els noruecs encara no tenien un estàndard únic, si bé podien triar entre dos estàndards escrits, tots dos clarament diferenciables del danès i el suec. D'altra banda, el segon període (1917-1964), en què la intenció expressa era solucionar la qüestió lingüística substituint els dos estàndards per un sol estàndard *sammorsk*, no es pot dir que hagi triomfat. Hi ha encara avui dos estàndards per al noruec, lingüísticament molt pròxims, però sociolingüísticament molt diferents. Aquesta diferència es remunta a les bases socials clarament oposades sobre les quals Ivar Aasen i Knud Knudsen es van basar quan van desenvolupar els seus programes i les seves polítiques de planificació al segle XIX. Avui la diferència entre les dues varietats és encara molt destacable (vegeu Jahr, 1995), encara que l'impacte de la reforma del 1938 va reduir l'estatus general de la parla de la classe mitjana-alta d'Oslo, en comparació de la situació de què gaudia abans de la reforma. Ara, amb l'informe al Parlament del 2002 sobre la fi de la política *sammorsk* i amb la reforma *bokmål* del 2005 per confirmar-la, Noruega continuarà mantenint en el futur dos estàndards escrits nacionals molt semblants lingüísticament, però no tindrà cap estàndard parlat oficial ni acceptat generalment.

BIBLIOGRAFIA

- AASEN, I. (1909 [1836]). «Om vort skriftsprog» («Sobre la nostra llengua escrita»). *Syn og Segn*, 17.
- (1848). *Det norske folkesprogs grammatik* («Gramàtica de la llengua popular a Noruega»). Kristiania [Oslo]: Feilberg & Landmark.
- (1850). *Ordbog over det norske folkesprog* («Diccionari de la llengua popular a Noruega»). Kristiania [Oslo]: Feilberg & Landmark.
- (1853). *Prover af landsmaalet i norge* («Exemples de la llengua nacional de Noruega»). Christiania [Oslo]: Carl C. Werner & Comp.
- (1864). *Norsk grammatik* («Gramàtica noruega»). Christiania [Oslo]: Malling.
- (1873). *Norsk ordbog* («Diccionari noruec»). Christiania [Oslo]: Malling.
- ALHAUG, G.; MØRCK, E.; PEDERSEN, A.-K. (ed.) (2005). *Mot rikare mål å trå: Festskrift til Tove Bull* («Maldant per un model de llengua més gratificador. Homenatge a Tove Bull»). Oslo: Novus.

- ELMEVIK, L. [et al.] (ed.) (1996). *Samspel & variation: Språkliga studier tillägnade Bengt Nordberg på 60-årsdagen* («Interacció i variació. Estudis lingüístics oferts a Bengt Nordberg amb motiu del seu seixantè aniversari»). Uppsala: Uppsala Universitet. Institutionen för Nordiska Språk.
- GARBORG, A. (1877). *Den nynorske sprog- og nationalitetsbevægelse* («La llengua nynorsk i el moviment nacional»). Kristiania [Oslo]: Alb. Cammermeyer.
- HAUGEN, E. (1965). «Construction and reconstruction in language planning: Ivar Aasen's grammar». *Word*, 21, p. 188-207.
- (1966). *Language conflict and language planning: The case of modern Norwegian*. Cambridge: Massachusetts: Harvard University Press.
- JAHR, E. H. (1978). *Østlandsmåla fram!: Ei bok om rørsle Østlandsk Reisning* («Endavant amb els dialectes de Noruega orientall: Un llibre sobre el moviment Østlandsk Reisning»). Tromsø: Oslo: Bergen: Universitetsforlaget.
- (1984). *Talemålet i skolen: En studie av drøftinger og bestemmelser om muntlig språkbruk i folkeskolen (fra 1974 til 1925)* («Llengua parlada a les escoles (noruegues) (des del 1874 fins al 1925)»). Oslo: Novus.
- (1989a). *Utsyn over norsk språkhistorie etter 1814* («Panorama de la història de la llengua noruega des del 1814»). Oslo: Novus. [2a ed. rev., 1994]
- (1989b). «Limits of language planning? Norwegian language planning revisited». *International Journal of the Sociology of Language*, 80, p. 33-39. [N'hi ha una versió una mica diferent a: BAHNER, W.; SCHILDT, J.; VIEHWEGER, D. (ed.) (1990). *Proceedings of the Fourteenth International Congress of Linguists*. Vol. II. Berlín: Akademie-Verlag: p. 1630-1633]
- (1992a). «Halvdan Koht og språkstriden» («Halvdan Koht i la lluita lingüística»). A: JAHR, E. H. (1992c). *Innhogg i nyare norsk språkhistorie* («Perspectives sobre la història lingüística noruega recent»). Oslo: Novus, p. 69-81.
- (1992b). «DNA og samnorskpolitikken» («El partit laborista i la política lingüística pannoruega»). A: JAHR, E. H. (1992c). *Innhogg i nyare norsk språkhistorie* («Perspectives sobre la història lingüística noruega recent»). Oslo: Novus, p. 114-124.
- (1992c). *Innhogg i nyare norsk språkhistorie* («Perspectives sobre la història lingüística noruega recent»). Oslo: Novus.
- (1994). *Utsyn over norsk språkhistorie etter 1814* («Panorama de la història de la llengua noruega des del 1814»). 2a ed. rev. Oslo: Novus. [1a ed., 1989]
- (1996). «Språkstrid og språkplanlegging i Norge på 1970- og 1980-tallet — bakgrunn og innhold» («Lluita lingüística i planificació lingüística a Noruega als setanta i vuitanta: rerefons i continguts»). A: ELMEVIK, L. [et al.] (ed.) (1996). *Samspel & variation: Språklige studier tillägnade Bengt Nordberg på 60-årsdagen* («Interacció i variació. Estudis lingüístics oferts a Bengt Nordberg amb motiu del seu seixantè aniversari»). Uppsala: Institutionen för Nordiska. Uppsala Språk Universitet, p. 167-83.
- (2005). «Artikkelen Tove Bull i *Norsk biografisk leksikon* i ein språkstridskontekst — som døme på *fri sprogutvikling* og *mindre brukte former* i bokmål» («L'article Tove Bull en l'Enciclopèdia biogràfica noruega en el context de la lluita lingüística — com a exemple de desenvolupament lingüístic lliure i paraules menys usades en bokmål»). A: ALHAUG, G.; MØRCK, E.; PEDERSEN, A.-K. (ed.) (2005). *Mot rikare mål å trå: Festskrift til Tove Bull* («Maldant per un model de llengua més gratificador. Homenatge a Tove Bull»). Oslo: Novus, p. 1-4.

- JAHN, E. H. (ed.) (1995). *International Journal of the Sociology of Language* [Berlín: Mouton de Gruyter], 115: *Sociolinguistics in Norway*. [Monogràfic]
- JAHN, E. H.; JANICKI, K. (1995). «The function of the standard variety. A comparison of Norwegian and Polish». A: JAHN, E. H. (ed.) (1995). *International Journal of the Sociology of Language* [Berlín: Mouton de Gruyter], 115, p. 25-45, edició especial: *Sociolinguistics in Norway*.
- KNUDSEN, K. (1887). *Kortfattet redegjørelse for det dansknorske målstræv* («Breu ressenya sobre el programa de la llengua danonoruega»). Kristiania [Oslo].
- MOE, M. (1909). «Nationalitet og kultur» («Nacionalitat i cultura»). *Samtiden*, 20, p. 17-28.
- SEIP, D. A. (1917). *Ett mål i Norge: Målstriden avgjort av denne generation?* («Una llengua a Noruega: la lluita lingüística decidida per aquesta generació?»). Kristiania [Oslo]: O. Norli.
- TRUDGILL, P. (1986). *Dialects in contact*. Oxford: Blackwell.
- SKIRBEKK, S. (1967). «Ideologier i språkstriden» («Ideologies en la lluita lingüística»). *Kontrast* [Oslo: Pax], 8, p. 106-117.
- VANNEBO, K. I. (1979). «Omgrepet *samnorsk*» («El terme *samnorsk*»). A: VIKØR, L. S.; WIGGEN, G. (ed.) (1979). *Språklig samling på folkemåls grunn* («Unificació lingüística sobre la base de la “llengua del poble”»). Oslo: Novus, p. 220-234.
- VIKØR, L. S.; WIGGEN, G. (ed.) (1979). *Språklig samling på folkemåls grunn* («Unificació lingüística sobre la base de la “llengua del poble”»). Oslo: Novus.
- WIGGEN, G. (ed.) (1973). *Ny målstrid: Artikler og innlegg om språk, samfunn og ideologi* («Nova lluita lingüística: articles sobre llengua, societat i ideologia»). Oslo: Novus. [2a ed. ampl., 1974]